

MASKERS

vertellen het verhaal

Jaag jij je vrienden graag de stuipen op het lijf met een griezelig masker? Of draag je een malle vermomming als het carnaval is? Wij dragen die dingen voor de grap. In veel andere landen is het ernst en verjaag je zo de boze geesten. Wie meer wil weten over maskers uit Indonesië en Suriname, mag het Wereld Kinderfestival dit jaar niet missen.

Links: Vast onderdeel van het toneelstuk over prins Ram en prinses Sita is de apendans. Rechts: Sp Ball houden ze ook voor: gewone toneelstukken. Deze kinderen hebben zich als een stel kikkers rindesd.

Ze zijn er in alle soorten en maten. Groot, klein, eng, met uitgestoken tong, uitpuilende ogen, van hout, plastic en zelfs behaard. En da's niet zomaar: ze hebben allemaal een eigen betekenis. Het dragen van maskers is overal ter wereld een oeroude gewoonte. Als jij een masker opzet, is de kans groot dat je je anders gaat gedragen. Mensen zien

je gezicht niet, waaraan je normaal alleest wie je bent en hoe je je voelt. Ben je blij, dan lach je. Ben je verdrietig, dan kijk je sip. Met een masker op word je iemand anders en speel je een voor iedereen herkenbare rol. Een toneelspeler kan in een mum van tijd in een angstaanjagend monster veranderen.

NIET PLUS

In veel oude culturen vormen maskers een schakel tussen de zichtbare wereld, hier op aarde, en de onzichtbare wereld van goden en geesten. Tijdens optochten droegen de oude Grieken godenmaskers. En in Egypte namen gemummificeerde farao's een masker mee in hun graf. Denk maar aan het beroemde gouden dodenmasker van Toetanchamon. Ook de cultuur van Midden- en Zuid-Amerika, van Maya's, Inca's en Azteken kon niet zonder. In West- en Centraal-Afrika, Noord-Amerika, Sri Lanka, Japan en Indonesië spelen ze nog altijd

een belangrijke rol. Verschillende Afrikaanse stammen dragen ze bij begravenissen. Sommige oude indianenstammen in Amerika zetten er bij ziekte een op. In Indonesië wemelt het van de maskers. Er zijn er duizenden, elk met een eigen betekenis. Vaak spelen ze de hoofdrol in rituele ceremonies die worden opgevoerd voor de goden. Verschijnt er een vogelmasker op het toneel? Dan weten de kijkers meteen dat het niet plus is. Meestal brengt de vogel slecht nieuws. Woorden zijn dan niet meer nodig. Het masker vertelt het verhaal.

GOED & KWAAD

Indonesië is het grootste eilandrijk ter wereld, met meer dan 13.000 eilanden en eilandjes. Er wonen ongeveer 210 miljoen mensen. De meesten zijn moslim. Maar er wonen ook christenen, Hindoes en boeddhisten. Op Bali zijn de meeste mensen Balinees-Hindoe. Net als in India, waar het hindoeïsme oorspronkelijk vandaan komt, gelo-

ven ze in veel verschillende goden. Iedere dag brengen getovigen offers aan de goden. Elk dorp heeft minstens drie tempels. En zelfs bij hun huis hebben de bewoners een eigen altaartje. Binnen de Balinese cultuur spelen maskers een belangrijke rol, omdat ze de wereld in drieën verdelen. De middenwereld is de wereld waar de Balinezen zelf wonen. De hoge wereld is de wereld van goden en vergoddijkte

HICHAM
uit Leeuwarden
Is dol op:
hip hop en r&b
Komt dit jaar zeker wéér
naar het Wereld
Kinderfestival.

In Balinese toneelstukken speelt vaak de eerste minsta mee. Hij adviseert de oude wijze koning.

WETTE KUN JE Z EN DRUMMEN OP WWW.VZERELD KINDEFESTIVAL.NL

voorouders. En in de lage wereld spoken demonen en lage geesten rond. Om de drie werelden in balans te houden, brengen inwoners ceremonies en offers (eten en drinken) aan de goden. Ook aan de demonen, want die moet je tevreden houden om te voorkomen dat er nare dingen gebeuren. Tijdens een ceremonie wordt er altijd veel gedanst en muziek gemaakt. Gelovigen dragen maskers (Indonesiërs hebben het over 'topeng'). Ze zijn ingezegend door een priester, om de maskerdragers te beschermen. Tijdens zo'n ceremonie gaat het meestal om de strijd tussen Goed en Kwaad. Wie godd is en wie slecht? Dat zie je aan de maskers!

BALINGTEGEGE RAMGDA

Op Bali zijn ze niet vies van een feestje. Galungan en Kuningan zijn de belangrijkste twee. Ze vieren dan dat het Goede het Kwade overwint. Tien dagen lang worden de goden en vergoddelijkte voorouders uitgenodigd in de huistempels en de Balinezen zorgen voor offers. De dorpsbewoners dragen prachtige kleren en verzorgen dans- en muziekvoorstellingen. Met maskers. Bij de tempel wordt een stuk opgevoerd om de Goede en Kwade krachten in evenwicht te houden. Waarschijnlijk ken je het grote masker dat op een leeuw en een draak lijkt. Het heeft veel kleuren en veel haar. Op z'n hoofd draagt de draak een gouckleurige ererkroon vol kleine spiegeltjes. De zwarte baard wijst op zijn kracht. Die baard is van écht mensenhaar. Het masker heeft grote tan-

den en wijd opengesperde ogen. De draak is wel drie meter lang en wordt gedragen door twee mannen. Ze bewegen sierlijk op de maat van de muziek. Het masker verbeeldt een aard, mythologisch wezen: Barong Ket.

Barong Ket lijkt een griezelig monster, maar verjaagt het kwade juist en beschermt de mensen. In veel toneelstukken neemt hij het op tegen Rangda, een kwaaielieks. Ze ziel er woest uit, met een verwilderde bos haar, grote klauwen en een tong die 'buiten haard' hangt. Ze is de meesteres van de zwarte magie.

MIETOPZETTEN!

Tijdens de verkleedpartijen mogen alleen sterke mannen het masker van Barong of Rangda dragen. De spelers kunnen in trance raken. Je zou kunnen zeggen dat de ziel van het masker dan in de speler komt. Voordat de gemaskerde figuren verschijnen, besprenkelt de priester ze met heilig water.

Als je op Bali in een tempel voor de gein het masker van Rangda op wilt zetten, haal je een hoop ellende op je dak. Balinezen geloven namelijk dat het masker een soort toverkracht van een geest of god bezit. Het is gevaarlijk om er zomaar een uit te proberen. Daarom ligt het masker van Rangda op een veilige plek in

Meisjes én jongens worden opgemaakt en geschminkt voor de dans- en toneelvoeringen. Het witte masker van 'Jauk' trekt de meeste aandacht.

de dodentempel. Met Galungan en Kuningan dans Barong door de dorpen. Zo verspreidt hij goede kracht. Waar hij voorbij komt, geven mensen hem geld. Soms mogen kinderen het Barong-masker dragen. Een orkest maakt de optocht tot een

groot feest, met trommels en cymbalen. Kinderen lachen om de grappige bewegingen van Barong. Het is een gek gezicht als hij met zijn kaken klappert en zijn lange staart op de muziek meebeweegt.

GROEFEN FLEIS

Als je Balinese maskers bekijkt, valt het op dat de vermommingen een beetje griezelig zijn. Vaak zijn er bolle ogen en een grote mond. Maskers met een kleinere mond zien er al wat vriendelijker uit. Aafke de Jong is een Nederlandse, maar ze woont op Bali. Buitenlanders geeft ze les in Balinese kunst en cultuur. Ze weet veel van maskers. Als danseres heeft ze de Balinese dansen geleerd. Ze vertelt dat er in Indonesië een verschil bestaat tussen verfijnde maskers en grove maskers. Maskers van verfijnde types - zoals een goede koning - zijn meestal wit. Ze hebben amandel-

Kinderen op Bali houden van dans en toneel. Het openlegor beviijdt prinses Sita uit de handen van een gemene demonenkoning.

vormige ogen en een kleine mond. Ze bewegen soepel en mooi. Het accent ligt op de handen en de armen. Grovere karakters – bijvoorbeeld legeraanvoerders – zijn roder en hebben grote ogen. Demonen hebben een grote mond met enorme tanden en een opvallende neus. De lelijkheidsbeweging wild en stampen in het rond. Tijdens ceremonies hoef je niet lang na te denken wie het Goede vertegenwoordigt en wie het Kwade.

Indonesië is het grootste Islamitische land ter wereld. De meeste bewoners van het hoofd-eiland Java zijn moslim. Ze dragen maskers, maar niet zo vaak als op Bali. Het verschil tussen Javaanse en Balinese maskers is nogal groot:

de eerste hebben spitsere neuzen en zijn wat verfijnder.

Rituele maskers worden op Bali niet zomaar even in elkaar geflanst. De boom waaruit een masker wordt gehakt, groeit vaak bij de tempel. De richting waarin de boom groeit moet de bovenkant van het masker zijn. Uit stenen en mineralen wordt verf gemaakt. Je kunt je voorstellen dat het een tijdje duurt voordat de gezichtsvermomming af is. Daarna wordt het masker ingewijd door een priester.

HOE HET AUKHOPT

Balinese toneelstukken zijn erg populair. De mensen doen veel moeite om de goden en demonen te vriend te houden. Maar zo'n toneelstuk is ook leuk voor toeristen. Al mochten die vaak wennen aan de lengte van de voorstelling. Daarom voeren de Balinezen speciale ceremonies voor toeristen op. Die duren een stuk korter.

Vaak zijn er tempelfeesten met rituelen. Kinderen kunnen dan genieten van een stuk vol maskers.

'Barong Ket' is een belangrijk masker op Bali. Het mythologische wezen danst door straten en strijdt tegen de heks Rangda. Barongs baard is van mensen- of paardenhair.

Danseressen spelen vaak de rol van onderdanen aan het hof van de demonenkoning Rahwana. Sommige Balinese mannen zijn flink gebouwd en doen óók als onderdaan mee. Door de dikke laag make-up is bijna niet te zien dat er ook mannen meedansen. De vogel heet Jatayu. Hij brengt de onderdaan nieuws.

Er bestaan ook stukken waaraan maar één persoon meedoet: 'topeng pajegan'. Een goede toneelspeler speelt in z'n reentje het verhaal met verschillende maskers. In zo'n spel draait het altijd om een probleem. Dan wordt er bijvoorbeeld een dorp belaagd door een boze demon (het kwaad). Het dorp verzint een list om hem te verslaan. De strijd tussen Goed en Kwaad komt in elk stuk terug. Het heeft wel iets van een soap. Hoe het stuk afloopt vinden de Balinezen niet zo belangrijk. De balans tussen Goed en Kwaad is veel belangrijker.

ALS EEN SPINOKKIE

Kinderen op Bali groeien op met feesten en ceremonies. Ze leren al heel vroeg dansen en muziek maken. Wat voor ons voetbal is, is voor de Balinezen dans en muziek. Niet voor niets noemen ze Bali het eiland van de duizend dansen.

Vriendelijke damonen doen geen kwaad. Dit 'Juuk' god is, kun zie je aan zijn witte masker en vriendelijke glimlach. Kinderen treden vaak met hem op.

Balinese danseressen draaien sierlijk met hun handen. Hun ogen draaien ze van de ene naar de andere kant. Soms dansen ze met gemaskerd. Kinderen op Bali houden erg van dansmusicals. Zelf zijn ze meestal nog te jong om met maskers te dansen. Daarvoor moet je een hoop levenservaring hebben. Door de dansmusicals leren kinderen zich al vroeg in andere karakters in te leven. De stukken worden vaak voor toeristen opgevoerd of tijdens wedstrijden tussen de verschillende regio's. Heel populair is het stuk over Rama en Sita. Prinses Sita wordt ontvoerd door de demonenkoning Rahwana. Rama roept de hulp van het apenleger in. De apenkoning Hanuman en zijn leger verslaan de lelijke demon. Als in een sprookje loopt het goed af: Sita en Rama leven nog lang en gelukkig. Kinderen spelen vaak een rol in het apen-

leger. Ze mogen lekker gek doen en vreemde geluiden maken.

WERELDBEZOEK

In Afrika dansen ze anders dan in China. Wij zingen andere liedjes dan iemand uit Brazilië. Het Wereld Kinderfestival wil Nederlandse kinderen elk jaar kennis laten maken met kunst uit andere delen van de wereld. En natuurlijk leert het bezoek ook iets over ons.

OÖK SURINAMIE

Elk jaar staat een ander ver land centraal tijdens het Wereld Kinderfestival. Dit jaar is het de beurt aan Indonesië. Maar er is ook aandacht voor de cultuur van Suriname. En dat's niet voor niets: een heleboel Javanen zijn vroeger als contractarbeider uit de toenmalige Nederlandse kolonie Indonesië naar Suriname (ook een Nederlandse kolonie) verhuisd.

BALI IN DE POLDER

Je hoeft niet naar de andere kant van de wereld te vliegen om zo'n Balinees stuk van dichtbij mee te maken. Speciaal voor het Wereld Kinderfestival komt de groep 'Arma Ramai' naar Nederland. Zestien kinderen tussen de elf en vijftien jaar hebben vanaf januari (niet persepetere om twee musicalachtige stukken in te studeren.

De zestien zijn uitgekozen omdat ze zoveel talent hebben. Met dans, muziek en maskers vertellen ze het verhaal van een prins. De dikke lagen schminck en make-up kun je ook als een masker beschouwen. Zo beeldden de Jonge acteurs de karakters uit.

Afke de Jong begeleidt Arma Ramai tijdens hun bezoek aan het

Wereld Kinderfestival. Arma Ramai komt uit het Balinese dorp Ithud. De kinderen leerden dansen bij ARMA (een museum). In vijf weken treden ze twintig keer op in Nederland. Op scholen, in theaters en in parken.

Er komt ook een groep uit Grozny (Tsjetsjevië) naar het Wereld Kinderfestival. Tsjetsjevië hebben

ILIAS
uit Antwerpen
Zag op het Wereld Kinderfestival meisjes uit India dansen en zingen. Hij begreep er niet zoveel van, maar vond het wel mooi.

De dansers van Baymokh komen uit Szary, de hoofdstad van Tsjetsjevië.

een totaal andere cultuur dan Balinezen. Dat zie je aan de dans-act van Baymokh. Het is heel heftig, een soort overlevingsdans. Het festival duurt tot en met zondag 29 juni. Misschien kunnen ze ook bij jou in de buurt. Kijk waar-tijden en plaatsen in Nederland (en België) op

www.wereldkinderfestival.nl